

Arbetsliv – på landet och i staden

Genom historien har våra dagar fyllts av det eviga slitet för brödfödan.

Arbetet är ändå för många något mer än en kamp för överlevnad.

Det bygger upp vår självkänsla och blir snabbt en del av vår identitet.

Det gör oss stolta och glada att åstadkomma något själva eller tillsammans med andra.

Oavsett om vi bor på landet eller i staden har vi alltid tyckt om att lära oss behärska olika verktyg, metoder och redskap.

Arbetet är en del av våra liv.

Hur arbetar du?

Sysslor på järnåldersgården

Baka
Brygga öl
Bygga hus
Bära sten
Bära vatten
Bära ved
Fiska
Foga
Framställa järn
Hugga ved
Jaga
Karda
Klippa får
Laga mat
Laga saker
Mjölka
Mura
Passa barn
Plocka bär
Plocka nötter
Plocka svamp
Plocka ägg
Rosta nötter
Rosta säd
Rykta
Räfsa
Samla bränsle
Samla örter
Skära
Skörda
Slakta
Smida
Spinna
Stycka
Städa
Sy
Syra kött och fisk
Så
Såga
Tillverka keramik
Tillverka redskap
Tvätta
Tälja
Utfordra
Valla djur
Vattna
Väva
Ärja

*Efter regnet har jorden mjuknat.
Pojken tynger på årdret som ärjar åkern
i rispor och revor.
Ropar till oxparet, klatschar deras ryggar.
Snart ska kornet sås.*

Under järnåldern kommer flera redskap som underlättar arbetet i jordbruket.

Årdret är ett universalredskap som används på åkern. Det vänder inte jorden som en plog utan rispar och skär. Årdret dras över åkern av oxar, kor eller hästar. Om man inte har några dragdjur får man dra det själv.

Järnskodda hackor används i åkerbruket men också för att forma trä. Slitspåren i järnet visar vad de använts till.

På gården finns också spadar och skyfflar av trä.

Till skörderedskapen hör skäran, lövkniven och lien. Skärorna används för att skörda säd och vass, örter, frön och frukter. Lövkniven används för att skära löv och grenar som torkas till vinterfoder. När lien kommer på femhundralet blir det enklare att torka gräs till hö som vinterfoder. Lövet, som tar större plats, minskar då i betydelse

Yrken i den medeltida staden

Arbetskarl
Badare
Bagare
Bryggare
Byggmästare
Bägarmakare
Bältare
Bödel
Fiskare
Fodermarsk
Gatuläggare
Grovsmed
Grytgjutare
Guldsmed
Hamnfogde
Humblamangare
Kammakare
Kanngjutare
Klensmed
Knivsmed
Kopparslagare
Krutillverkare
Krögare
Kyrkvärd
Kämnär
Köttmånglare
Magister
Mjöltnare
Profoss
Pråmförare
Pungmakare
Skeppsbyggare
Skeppsmän
Skinnare
Skrivare
Skräddare
Slaktare
Snickare
Stadstjänare
Svärdfejare
Syllsättare
Dagsverksman
Syltekona
Säckdragare
Sömmerska
Timmerman
Tunnbindare
Vattenförare
Vårdskrivare
Vårdsättare
Vägare
Väverska
Åderlåterska
Åkare
Överskärare

Vilka yrken fanns inte i den medeltida staden?

*Verktygen är blanka av händernas nötning.
Varje moment är bekant sedan länge.
Arbetet går som av sig själv.
Medan skor lagas och kammar blir till
kan nyheter och skvaller delas.*

Det behövs många skomakare för skorna har tunna sulor av samma sorts läder som resten av skon. Därför går det åt flera par skor varje år, trots att de flesta går barfota på sommaren.

Kammakaren tillverkar småsaker av ben och horn. Kammen finns i alla hem och används flitigt. Många har huvudlöss och kammar sig för att bli av med dem. Det är samma typ av luskam som säljs på apoteket idag, när lössen åter breder ut sig.

*Ångan stiger i ett moln från stenarna vid härden.
Hettan tvingar svett och smuts
ut ur människornas nakna kroppar.
Skomakarns hustru piskar sig med riset.
Längtar redan det svalkande vattnet.
De rena kläderna som väntar.*

På lögaredagen går stadsborna till
badstugan för att bli rena.
Den fungerar som en bastu som
värms med eld och heta stenar.

På badstugan träffas folk och pratar,
dricker öl och spelar spel.

Till badstugan går man också
för att låta sig åderlåtas,
alltså tappas på orent blod.

På vissa badstugor finns bordellverksamhet.

Vi vet att det i mitten av 1500-talet finns tre
badstugor i Söderköping: S:t Lars, S:t Ilians och
så en någonstans vid Nybron.

***Stadsherren Svantepolk Knutsson
äter frukost med sin hustru Benedikta.***

- *Idag går Torsten Skomakares hustru med stadens stenar.*
- *Jo, jag hörde det. Men hon ska själv ha sagt att hon hittade pengarna på torget och inte visste vems penningpungen var.*
- *Men Hemming hade ju sitt märke i lädret. Hon visste nog väl vem hon tjuvade från!*
- *Smått folk är ofta hederliga och Hemming lär ju ha fått tillbaka alla sina pengar.*
- *Men man kan inte låta tjuvar komma undan utan straff!*
- *Det gör mig ont om dem ändå. En sådan vanära för hela Torsten Skomakares familj. De betalar väl alltid både burskapspenning och skatt i tid?*
- *Ja, det kan väl hända, men jag tycker ändå rådet dömde milt. Det var nästan en hel marker i penningpungen som hon stal.*

***Skomakarhustruns syster,
åderlåterskan Alma,
säger adjö till badmästaren.***

- Jag kom för att säga adjö.*
- Det är för sorgligt. Att syster din ska gå där och dra på stenar, och du ska avhysas från staden när det är köpman Hemming som bär skulden.*
- Han bär ingenting han, han bara betalar.
Jag bar honom, han ljög mig full.
Han gifter sig rikt och låter syster min bära sten.*
- Tag noga vara på brevet jag gav dig.
Du kan få arbete någon annanstans.
Skickliga åderlåterskor kommer alltid att behövas.*
- Ja, det är min förhoppning.
Jag beger mig åt Linköping, tänker jag.*
- Ge dig inte för nära i lag med några rikemän bara.
De är inte att lita på.*
- Det vet jag nog. Det har jag surt fått lära mig här.*
- Adjö med dig då och tag dig väl tillvara!*
- Adjö, mäster Magnus och hälsa min syster allt gott.*
- Det ska jag, när vi ses om lördag.*